

[Komentář Ladislava Hejdánka k nové verzi připravovaného dokumentu Charty 77 "Pražská výzva"]
Ladislav Hejdánek

This is a comment on the following document:

[Pražská výzva \[průběžná verze\]](#)

jedná se o komentář k tomuto dokumentu:

[Pražská výzva \[průběžná verze\]](#)

- ◆ poznámky, česky, vznik: 7. 3. 1985
- ◆ notes, Czech, origin: 7. 3. 1985

Poznámky ad „40. výročí“ [1985]

7. III.

01 (ř. 2–3) Je třeba vtělit do textu, že fašismus sám nenarušil zvenčí politické systémy (existující před II. válkou), které by byly výsledkem „vlastní volby“ oněch národů. Ještě nejvíc to platí o ČSR, ale i tam miliony obyvatel zůstávaly nespokojeny s daným uspořádáním (Němci, Maďaři atd., ale také Slováci a Rusíni, katolíci, proletariát (apod.); jinde to bylo ještě mnohem horší. Fašismus nebo alespoň prefašismus byl doma v celé řadě východoevropských států, existovaly diktatury a polodiktatury, přežitky feudálních poměrů atd. Mezi jednotlivými národy této části Evropy nebylo dost vzájemného porozumění, důvěry, spolupráce. Bez všech těchto negativních skutečností (jakož i bez nacionálních a sociálních rozporů v celé Evropě, včetně hegemonismu velmocí a neprozíravé, ba slepé politiky západoevropských vlád atd.) nebylo vítězné tažení fašismu v Itálii a Španělsku a Německu a pak v celé Evropě možné. Krátce: alespoň několika slovy je nutno naznačit, že krize či neštěstí středo- a východoevropských národů nezačíná nástupem fašismu, ale že sám tento nástup je jen jedním z význačných projevů této krize či neštěstí.

02 (2. odst.) Doporučoval bych zvýraznit diferenci mezi vojenským vítězstvím a politickou legitimitou režimů. Anebo jinak postaveno: ve střetnutí s fašistickým Německem nezvítězil stalinský režim (ten naopak po mnoha stránkách vítězství znesnadňovala dokonce ohrozil), nýbrž sovětské národy, sovětský lid. Ale zároveň je třeba připomenout, že to platí obecně, ne pouze v tomto případě.

03 Pokud jde o vyjádření sovětského stanoviska, bylo by dobře užít formulace „alespoň (přinejmenším) finského řešení“, aby se naznačila minimálnost požadavku. Naproti tomu nejsem pro zmínku o „neutrálním statutu“, protože je to formulace problematická a přinejmenším víceznačná. Spíše šlo o respektování vnitřních záležitostí, o uvolnění hegemonistického dohledu (což není ovšem formulace aktuálně použitelná), o nepoužití vojenské síly ani hrozby takovým použitím. Jinak plný souhlas s termínem „válečné činy“, což je správné pojmenování.

04 (4. odst.) místo „nepřijmou uloupení“ navrhuji „natrvalo nepřijmou potlačování“. A při specifikaci „odporu“ a „pocitů“ je třeba na prvním místě uvést střední a východní Evropu a pak na druhém západní E. a zámoří.

05 (odst. 5) Místo „neutrální statut“ nějakou volnější formulaci, která by tuto možnost zahrnovala. Jde však o možnost politicky nereálnou a proto perspektivu nelze zužovat na ni. Německé řešení není (ani v této, ani v jiné podobě) možné jinak než v rámci a na základě řešení celoevropského. Totéž platí, i když snad nikoliv v tak vyhraněné formě, pro středoevropské a balkánské národy. – Velice souhlasím, že primární je politické řešení a nikoliv vojenské dohody (tedy např. omezení a kontrola zbrojení, a už vůbec odzbrojení Evropy a pod.)

06 Opět navrhuji změnit a rozšířit perspektivu oproti „neutralizaci střední a východní Evropy“, a kategoricky trvám na vyloučení formulace, že „pouze“ neutralizace ... atd. protože po mém soudu to není cesta k odstranění, nýbrž naopak – dlouhodobě – k prohloubení globální krize (kdyby byla reálná). Zejména není vůbec pravda, že neutralizace střední a východní Evropy by mohla zvýšit bezpečnost ať už Evropy vůbec, ať už Sovětského svazu. Z hlediska vojenského by to znamenalo závažné oslabení bezpečnosti SSSR (sociální a politické nepokoje zatím – snad až na Polsko – nehodnotí nikdo ze současných sovětských státníků jako vážné nebezpečí, naopak mají dojem, že něco takového vždy hravě zvládnou; jistou komplikací je pouze reakce ve světě, pokud ovšem na ni sovětská politická budou dbát). A západní Evropa, která by sousedila s neutralizovanou střední Evropou (neutralizace východní Evropy mi připadá v této souvislosti jako zcela imaginární), by se nutně cítila nejistější z celé řady důvodů (které mají svou váhu dokonce už dnes, aniž došlo k třeba jen nepatrným náznakům vývoje tímto směrem: politika Spojených států podléhá psychologickým

přílivům a odlivům a na dlouho je takřka nevypočitatelná). Ačkoliv požadavek „ukončení přímého amerického zapojení do obrany západní Evropy“ se zdá být v současné době velmi plauzibilní, představuje jen zbožný produkt politicky naivního až primitivního smýšlení. Proto navrhuji vypustit. Místo toho je třeba vytyčit program postupného vyklízení všeobecně mocenských (nejen vojenských) pozic a salámového odkrajoování sfér vlivu paralelně na obou velmocenských (supervelmocenských) stranách.

07 (odst. 7) Vypustit „neutrální statut“ a rozšířit (specifikovat) vůli na seburčení politické a kulturní. – Místo „bojovat za lidská práva“ bych raději viděl „trvat na lidských právech a jejich rozvíjení a rozšiřování“. – Po správné zmínce o nutné přípravě ke kompromisům a k partnerství je ovšem třeba něco říci o nutnosti hledání vzájemného porozumění nejen mezi národy, ale také a zejména uvnitř národů – a to je možné jen v podobě dialogu, v němž jedni naslouchají druhým. A primární roli tu hraje rovina kulturní, zatímco politická je spíše konkretizací a uplatňováním oné primární. Usmíření je nutné, ale musíme připravovat víc. A protože každé „víc“ znamená větší univerzalitu, musí být nějak vyjádřeno také to, že každý pokus o řešení situace ve střední a východní Evropě je pokusem o řešení celoevropské (a že takto tomu mají také rozumět západní Evropané a že by si ve své sféře měli osvojit co nejdříve také myšlení v celoevropských perspektivách, což zatím nevidět) a vposledu globální. – Navrhuji buď vůbec vynechat slabosiláckou větu o tom, že východoevropské (proč ne středo- a východoevropské?) společnosti „už nejsou bezmocné oběti násilí“, anebo volit formulaci obezřetnější a sebekritičtější. Ona údajně minulá bezmoc nebyla a eventuelně ani dnes není ničím fatálním a daným, nýbrž uvedené společnosti (národy) na ní nesou svou vlastní základní a primární vinu. Takže by se leda mohlo říci, že už musíme přestat jednou se sebelitujícím podceňování svých možností, že se musíme přestat cítit „bezmocnými oběťmi násilí“, ale že musíme konečně jednou nahlédnout své vlastní chyby a chybné kroky a pak alespoň ty staré chyby přestat dělat. Vedle moci bezmocných je třeba vidět také bezmoc mocných (a zejména supermocných), ovšem v jediné legitimní perspektivě, že totiž jsme ochotni převzít svůj díl odpovědnosti.